

УДК 338.45

DOI: 10.30977/ЕТК.2225-2304.2023.41.32

СУЧАСНІ МЕТОДИ ІННОВАЦІЙНОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

БЛИЗНЮК А.О., кандидат економічних наук, доцент.

E-mail: basket1979@ukr.net, ORCID: 0000-0002-4945-4893

КУДРЯВЦЕВА О.В., кандидат економічних наук, доцент.

E-mail: KseniaKydr@ukr.net, ORCID: 0000-0001-6488-1941

Кафедра менеджменту, Харківський національний автомобільно-дорожній університет, вул. Я. Мудрого, 25, м. Харків, Україна, 61002.

***Анотація.** Метою статті є дослідження сучасних методів інноваційного управління та їхнє застосування для підвищення ефективності господарської діяльності на підприємстві. Методичною основою в даній статті є наукові праці видатних науковців та матеріали періодичних видань. Під час дослідження у роботі використано метод логічного аналізу для обґрунтування завдань з інноваційного управління, де існує чітка організація та забезпечення злагодженої роботи колективів. З метою одностайного прийняття об'єкта дослідження і комплексної оцінки сучасних методів у межах визначеної проблеми було використано метод системного аналізу.*

Сучасний розвиток економіки диктує певні умови, де суттєвим чинником ефективного довгострокового функціонування будь-якого підприємства є успішна реалізація інноваційної діяльності, яка дозволяє більшою мірою гарантувати його техніко-технологічний та економічний розвиток. Ці цілі передбачають необхідність підвищення інноваційної активності підприємства, нарощування інноваційного потенціалу, здійснення систематичного планування, а також розробку та впровадження інновацій [1].

Процес управління інноваціями використовує основні положення певних галузей знань у комплексі, органічно поєднуючи їх, підпорядковуючи основним завданням господарського керівництва виробництвом. Проблема управління полягає в обґрунтованому визначенні генеральних напрямів розвитку керованого об'єкта, що діє не тільки згідно із загальними економічними законами, а й у виборі кожного окремого періоду часу правильних рішень у системі поточного керівництва. Це означає, що елементом вирішальних основ управління інноваціями є облік реальної обстановки та об'єктивних тенденцій розвитку як народного господарства загалом і його окремих ланок, так і необхідного врахування тих особливостей, що впливають на характер виробництва, його розміщення та деяких інших суттєвих факторів. Завданням менеджменту підприємства є розробка теоретичних положень, що визначають механізм дії об'єктивних основ управління інноваційними процесами та засобів впливу на цей механізм з метою створення найбільш сприятливих умов підвищення ефективності виробництва. Запропонована класифікація факторів, яка, на відміну від попередніх, враховує умову економічного сьогодення, що дозволяє удосконалити методи інноваційного управління підприємством, які можна використовувати вкрай ефективно для суб'єктів господарської діяльності.

Ключові слова: інноваційне управління, інноваційна діяльність, методи управління, підприємство, ефективність.

Постановка проблеми. Процес функціонування ефективної системи управління інноваційною діяльністю передбачає впровадження стратегії розвитку, в основу якої закладена інноваційна політика. Вона спрямована на пошук і поступове впровадження та здійснення соціальних досягнень у практику діяльності підприємства [2]. Інноваційна політика має відповідати глобалізаційним змінам, які формують жорсткі умови для існування, а також вона повинна забезпечувати поєднання стадій створення, відтворення і реалізації товару чи послуг у просторі та часі. Отже, стратегія розвитку забезпечуватиметься за рахунок постійного вдосконалення та підтримки життєвого циклу товару або послуги завдяки тому, що кожен, хто бере участь у створенні інноваційного продукту, може, ґрунтуючись на єдиних стандартах, удосконалити його у будь-якій ланці, і це удосконалення буде негайно відтворено всією системою.

Ефективність реалізації інноваційної діяльності передбачає здійснення стратегічного управління для підприємства. Будь-якому підприємству, що є основою зовнішнього середовища, для проведення ефективної господарської діяльності необхідно пройти процес адаптації до існуючих та ймовірних змін зовнішнього середовища. Позитивного результату досягають не тільки ті підприємства, які спромоглися сформувати успішну стратегію, а й підприємства, здатні вчасно адаптувати її, враховуючи певні зміни. Таким чином проблема управління інноваційною діяльністю є досить актуальною для сучасних підприємств [3].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження проблеми щодо сучасних методів інноваційного управління підприємством знаходить своє відображення у багатьох публікаціях таких вчених як: О.М. Петухова, Г.В. Сілакова, Я.В. Панас, С.М. Ткач, І.Ю. Єпіфанова, І.А. Павленко, О.В. Мироненко, В.О. Коюда, Л.А. Лисенко, О.О. Захаркін, П.П. Микитюк, Ж.Л. Крисько, О.Ф. Овсянюк-Бердадіна, С.М. Скочиляс, С.М. Ілляшенко та ін. [1 - 8].

Невирішені складові загальної проблеми. Існує велика кількість наукових публікацій стосовно вирішення поставленої проблеми, але науковий апарат щодо досконалого використання сучасних методів інноваційного управління підприємством ще не є досить сформованим та потребує подальшого дослідження.

Формулювання цілей статті. Мета статті полягає у дослідженні сучасних методів інноваційного управління та їхнє застосування для підвищення ефективності господарської діяльності на підприємстві.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасних умовах при використанні глобального підходу в управлінні інноваціями можна виділити такі сучасні методи як факторний аналіз, функціонально-вартісний та економіко-математичний.

Стосовно факторного аналізу, що ґрунтується на визначенні ступеня впливу де-яких факторів на ефективну ознаку системи, яку потрібно дослідити, можна відзначити, що цей метод повинен відзначати певну кількість факторів, які забезпечують обслуговування вживання перспективного інноваційного проєкту для вирішення комплексних завдань, поставлених перед підприємством. Функціонально-вартісний метод враховує вплив собівартості продукції на загальну вартість інноваційного продукту. Щодо вибору оптимального варіанта управлінського рішення для ефективного впливу на інноваційну діяльність підприємства використовується економіко-математичний метод. За допомогою даного методу можна визначати ступінь критичності, що може виникнути на підприємстві.

Інноваційна діяльність дозволяє підприємству зайняти відповідне місце у тій чи іншій сфері та бути конкурентоспроможним учасником ринкових відносин. Від її грамотного формування залежить більшість управлінських рішень та заходи щодо інноваційної діяльності [4].

Величезного впливу на розвиток виробництва надає використання економічних методів управління. До економічних методів належать такі заходи впливу, які базуються на економічному інтересі колективу та окремих працівників, сприяючи здійсненню принципу єдності суспільних, колективних та особистих інтересів.

До складу економічних методів управління входять: планування, господарський розрахунок, формування заохочувальних фондів, організація заробітної плати та інших форм економічного і матеріального стимулювання, система фінансування та кредитування.

Економічні методи управління спрямовані на встановлення тісної залежності економічного становища колективу працівників і матеріальної зацікавленості кожного працівника від його внеску у

загальну справу підвищення ефективності виробництва.

У результаті підвищення ефективності промислового виробництва зростає національне багатство всього суспільства і частина цього багатства виділяється колективу об'єднання, підприємства або цеху з метою розвитку, поліпшення соціально-культурного та житлового обслуговування працівників, зростання їх матеріального добробуту, а частина доходів виділяється тим працівникам, які безпосередньо забезпечили зростання ефективності виробництва.

Розширення прав первинних виробничих і господарських ланок викликало потребу у посиленні таких методів управління, які б значною мірою ґрунтувалися на власному інтересі колективів та окремих працівників, коли підвищення ефективності виробництва стало базою для подальшого розвитку виробництва та задоволення матеріальних і соціально-культурних потреб працівників. У цьому плані створюються заохочувальні фонди (розвиток виробництва, соціально-культурні заходи та житлове будівництво, матеріальне заохочення), розмір яких залежить від результатів діяльності підприємства та ефективності його виробництва. Існує потреба у підвищенні частки самофінансування підприємств, що ще більше пов'яже можливості подальшого розвитку виробництва на підприємствах, що діють, з результатами їх роботи. У цьому напрямі повинна проводитися робота у сфері вдосконалення системи матеріального стимулювання праці.

Одним із завдань управління є чітка організація та забезпечення злагодженої роботи колективів. З цією метою, поряд з економічними і виховними, широко використовуються організаційні та адміністративно-розпорядчі методи управління.

Базою організаційних методів управління є правові закони, нормативні акти, інструкції, положення, рішення міністерств та інше. Організаційна й адміністративно-розпорядча діяльність управління являє собою реалізацію директивних методів керівництва, централізованого на керований ефект.

Цей напрямок роботи ставить три завдання:

- забезпечити узгодженість та сумісність діяльності окремих виконавців і колективів;
- чітку визначеність прав та обов'язків кожної ланки і працівника;
- адміністративний вплив на винуватців відхилень від

нормального ходу виробництва та адміністративне заохочення здібних, ініціативних працівників.

Організаційні методи є складною сукупністю заходів впливу. Найбільш важливими з них є:

- нормативно-законодавча та інструктивна регламентація;
- облік та контроль виконання;
- організаційне стимулювання.

Однією з найважливіших стадій управління, завершенням основного управлінського циклу є оцінка, облік та контроль виконання прийнятих рішень. Оцінка роботи, зазвичай, передбачає метод економічного контролю, але водночас використовуються певні оціночні показники, закріплені відповідними нормативними актами.

Безпосередньо облік і контроль виконання форм звітності, встановленої для віддалених виробництв, дозволяють координувати, коригувати процес виробництва, своєчасно реагувати на зміни, що відбуваються у виробництві.

Для того щоб кожен працівник відчував на собі вплив організаційних методів, необхідно чітко контролювати його роботу, заохочувати виконання вимог, що висуюються системою управління. З цією метою широко використовують систему організаційного стимулювання – переміщення на посади, встановлення додаткових прав, запровадження додаткового контролю, розширення самостійності тощо. Ця робота найбільш повно реалізується при доборі та розміщенні кадрів.

Здійснюючи керівництво виробництвом, органи управління проводять підбір та розміщення кадрів, щоб на кожній ділянці виробництва працював працівник, який володіє необхідними знаннями та навичками для виконання роботи або керівництва даною ділянкою. Використання досвідчених, кваліфікованих кадрів поєднується при цьому із залученням молоді. Особливе значення має правильний підбір і розстановка кадрів керівників виробництва, які в змозі самі добре працювати, а також вчити, спрямовувати, організовувати, виховувати інших.

Підбір та розміщення кадрів як метод господарського керівництва означає уважне вивчення працівників, підбір нових осіб з урахуванням їх знань і ділових якостей та розстановку їх з урахуванням знань, навичок та здібностей.

У ході повсякденної роботи адміністративне керівництво здійснюється у вигляді отримання інформації про хід провадження і розпоряджень, які дає керівник своїм підлеглим, контролю за виконанням розпоряджень та ходом провадження. При цьому чітко дотримується система колективного обговорення найважливіших питань при індивідуальному прийнятті рішень та персональній відповідальності за їх зміст і виконання.

Управління підприємством має бути оперативним. Це означає повсякденний вплив на виробництво, тісний зв'язок органів управління з виробництвом, активний вплив на роботу кожного підприємства, виробничої ділянки та працівника з метою створення умов підвищення ефективності їх роботи. Органи управління мають бути ближчими до виробництва, краще знати потреби колективу, швидше здійснювати допомогу в його роботі.

Обов'язковою умовою успішної роботи усієї промисловості є зміцнення дисципліни. Промислове підприємство є первинною соціальною ланкою промисловості, в якій колектив робітників об'єднаний загальними цілями та завданнями. У процесі виробництва вони вступають один з одним на основі поділу праці у певні відносини, що складаються під впливом загального характеру виробничих відносин. Підприємство має виробничо-технічну, соціальну та економічну систему. Воно є первинним осередком розширеного відтворення, що лежить в основі промисловості і в якій відображаються всі стадії процесу суспільного відтворення. Підприємство виконує роботу зі створення нових споживчих цінностей, необхідних всьому господарству, створює нову вартість, додаючи до витрат виробничих фондів новостворену вартість у вигляді необхідного та додаткового продукту. Колектив підприємства бере участь у реалізації продукції, матеріально-технічному забезпеченні роботи, тобто в оптовому обороті засобів виробництва. Підприємство визначає оборот грошових коштів у процесі зв'язків із зовнішніми організаціями та при розрахунках зі своїми робітниками і службовцями.

Висновки. Запропонована класифікація факторів, яка, на відміну від попередніх, враховує умову економічного сьогодення, що дозволяє удосконалити методи інноваційного управління підприємством, які можна використовувати вкрай ефективно для

суб'єктів господарської діяльності. Основною проблемою ефективної реалізації інноваційної діяльності є мінімальний обсяг фінансового забезпечення. Але, незважаючи на це, відповідний рівень фінансування інноваційної діяльності може бути фактором соціально-економічного зростання не тільки окремих підприємств, а й держави в цілому, оскільки ефективність фінансування інноваційної діяльності сприяє вирішенню багатьох проблем (соціальних, економічних, екологічних, техніко-технологічних та багатьох інших). Отже, наявність коштів є одним із ключових факторів розвитку організації, а ефективність її діяльності безпосередньо залежить від швидкості перетворення фінансових ресурсів, що використовуються, у реальний капітал. Рівень конкурентоспроможності підприємства більшою мірою формує ефективність управління фінансовими потоками, а саме визначає загальну потребу у коштах. Таким чином, необхідно зазначити, що проблеми, пов'язані зі стратегією управління фінансовим забезпеченням інноваційної діяльності, є дуже актуальними для сучасних підприємств і їх треба вирішувати.

Література

1. Петухова О.М., Сілакова Г.В. Формування системи управління інноваційною діяльністю підприємств. *Наукові праці НУХТ*. 2012. № 43. С. 174-180.
2. Панас Я.В., Ткач С.М. Управління інноваційною діяльністю підприємства: теоретичний аспект. *Регіональна економіка*. 2013. № 1. С. 69-75.
3. Єпіфанова І.Ю. Управління інноваційною діяльністю промислових підприємств: теоретико-методологічні аспекти фінансового забезпечення: монографія. Вінниця: ВНТУ, 2019. 384 с.
4. Павленко І.А., Мироненко О.В. Управління ризиками інноваційної діяльності підприємства. *Молодий вчений*. 2018. №12 (64). С. 666-670.
5. Коюда В.О., Лисенко Л.А. Інноваційна діяльність підприємства та оцінка її ефективності: монографія. Харків: ВД «ІНЖЕК», 2010. 224 с.
6. Захаркін О.О. Вартісно-орієнтоване управління інноваційною діяльністю підприємств: методологічні засади, світовий та вітчизняний досвід: монографія. Суми: Сумський державний університет, 2015. 400 с.
7. Микитюк П.П., Крисько Ж.Л., Овсянюк-Бердадіна О.Ф., Скочиляс С.М. Інноваційний розвиток підприємства. Тернопіль: ПП «Принтер інформ», 2015. 224 с.
8. Ілляшенко С.М. Маркетинг. Менеджмент. Інновації: монографія. Суми: Папірус, 2010. 621 с.

References

1. Petukhova, O.M., Silakova, G.V. (2012). *Formuvannya systemy upravlinnya innovatsiynoyu diyal'nistyuu pidpryyemstv* [Formation of the system of management of innovative activities of enterprises]. *Naukovi pratsi NUKHT – Scientific works of the NUHT*, 43, 174-180. [in Ukrainian].
2. Panas, Ya.V., Tkach, S.M. (2013). *Upravlinnya innovatsiynoyu diyal'nistyuu pidpryyemstva: teoretychnyy aspekt* [Management of innovative activity of the enterprise: theoretical aspect]. *Rehional'na ekonomika – Regional economy*, 1, 69-75. [in Ukrainian].
3. Epifanova, I.Yu. (2019). *Upravlinnya innovatsiynoyu diyal'nistyuu promyslovykh pidpryyemstv: teoretyko-metodolohichni aspekty finansovoho zabezpechennya: Monohrafiya*. [Management of innovative activities of industrial enterprises: theoretical and methodological aspects of financial support: Monograph]. Vinnytsia, VNTU. [in Ukrainian].
4. Pavlenko, I.A., Myronenko, O.V. (2018). *Upravlinnya ryzykamy innovatsiynoyi diyal'nosti pidpryyemstva* [Risk management of innovative activity of the enterprise]. *Molodyy vchenyy – A young scientist*, 12 (64), 666-670. [in Ukrainian].
5. Koyuda, V.O., Lysenko, L.A. (2010). *Innovatsiyna diyal'nist' pidpryyemstva ta otsinka yiyi efektyvnosti: Monohrafiya* [Innovative activity of the enterprise and assessment of its effectiveness: Monograph]. Kharkov, VD "INZHEK". [in Ukrainian].
6. Zakharkin, O.O. (2015). *Vartisno-oriyentovane upravlinnya innovatsiynoyu diyal'nistyuu pidpryyemstv: metodolohichni zasady, svitovyy ta vitchyznyanyy dosvid: Monohrafiya* [Value-oriented management of innovative activities of enterprises: methodological principles, world and domestic experience: Monograph]. Sumy, Sumy State University. [in Ukrainian].
7. Mykytyuk, P.P., Krysko, Zh.L., Ovsyanyuk-Berdadina, O.F., Skochilyas, S.M. (2015). *Innovatsiynyy rozvytok pidpryyemstva* [Innovative development of the enterprise]. Ternopil, PP "Printer inform". [in Ukrainian].
8. Ilyashenko, S.M. (2010). *Marketynh. Menedzhment. Innovatsiyyi: Monohrafiya* [Marketing. Management. Innovations: Monograph]. Sumy, Papyrus. [in Ukrainian].

CONTEMPORARY METHODS OF INNOVATIVE ENTERPRISE MANAGEMENT

BLYZNIUK A., PhD in Economics, Associate Professor, Department of Management, Kharkiv National Automobile and Highway University, Ya. Mudrogo str., 25, Kharkiv, Ukraine, 61002.

E-mail: basket1979@ukr.net, ORCID: 0000-0002-4945-4893

KUDRIAVTSEVA O., PhD in Economics, Associate Professor, Department of Management, Kharkiv National Automobile and Highway University, Ya. Mudrogo str., 25, Kharkiv, Ukraine, 61002.

E-mail: KseniaKydr@ukr.net, ORCID: 0000-0001-6488-1941

***Abstract.** The purpose of the article is to study contemporary methods of innovative management and their application to increase the efficiency of economic activity at the enterprise. The methodological basis of this article is scientific works of outstanding scientists and materials of periodicals. During the research, the method of logical analysis was used in the work to substantiate the tasks of innovation management where there is a clear organization and ensuring the coordinated work of teams. For the purpose of unanimous acceptance of the object of research and a comprehensive assessment of modern methods within the limits of the defined problem, the method of system analysis was used.*

Current state of economic development dictate certain conditions, where a significant factor in the effective long-term functioning of any enterprise is the successful implementation of innovative activities, which allows to guarantee its technical, technological and economic development to a greater extent. These goals include the need to increase the innovative activity of the enterprise, increase the innovative potential and carry out systematic planning, as well as the development and implementation of innovations.

The innovation management process uses the main provisions of certain areas of knowledge in a complex, organically combining them, subordinating the main tasks of the economic management of production. The problem of management consists in the well-founded determination of the general directions in the development of the managed object, which operates not only according to general economic laws, but also in the selection of the correct decisions in the current management system for each individual period of time. This means that an element of the decisive foundations of innovation management is the accounting of the real situation and objective trends in the development of both the national economy in general and its separate links, as well as the necessary consideration of those features that affect the nature of production, its placement and some other essential factors. The task of enterprise management is to develop theoretical provisions that determine the mechanism of action of the objective bases of innovative processes management and means of influencing this mechanism in order to create the most favorable conditions for increasing production efficiency. The proposed classification of factors, which, unlike the previous ones, takes into account the economic conditions of the present, which allows to improve the methods of innovative management of the enterprise, that can be used extremely effectively in the entities of economic activity.

Key words: *innovative management, innovative activity, management methods, enterprise, efficiency.*